Jonas Stankus

Excavations at 10 Palangos St., Kaunas

In 1996 at 10 Palangos St., Kaunas an area of 52 m² was examined. The findings included an up to 1,75 m thick habitation zone consisting of 4 horizons from the 15th–20th centuries.

Audronė Šapaitė

Žvalgomieji tyrinėjimai Šiaulių mieste 1997 metais

1997 m. ŠAM atliko archeologinius žvalgomuosius tyrimus Šiaulių miesto centre.

Iki šiol nuoseklių ilgalaikių Šiaulių miesto tyrinėjimų nebuvo, tačiau kai kurios vietos kasinėtos, aptikus archeologinių radinių. 1934–1936 m. keliose vietose kasinėjo ŠAM Archeologijos skyriaus vedėjas B. Tarvydas. 1954 ir 1961 m. miesto teritorijoje esančius kapinynus tyrė ŠAM direktorius J. Naudužas. 1994 m. prie LITIMPEX banko Aušros al. Nr. 47 kultūrinį sluoksnį užfiksavo archeologas V. Grišinas.

Šiauliai neturi urbanistikos paminklo statuso, nes architektūrinis senamiestis buvo sugriautas karų metu. Miesto kultūrinis sluoksnis gerokai apardytas per karus, pokarinių statybų metu, tiesiant požemines komunikacijas, yra ardomas ir dabar. 1997 m. žvalgomųjų archeologinių tyrinėjimų tikslas buvo įrodyti, kad Šiaulių miesto centre kultūrinio sluoksnio esama – jį užfiksuoti, pagal galimybes apibrėžti jo ribas. Tada būtų galima įtraukti Šiaulių senamiestį į archeologijos paminklų sąrašą.

Žvalgomųjų tyrinėjimų metu iškasti 26 šurfai, ištirtas bendras 32 m ² plotas. Vietos šurfams parinktos miesto centre, į P, PV ir ŠV nuo Šv. Petro ir Povilo katedros, kur, pasak rašytinių šaltinių ir XIX a. miesto planų, turėjo būti miesto pradžia. Šurfai buvo kasami kiemuose, žaliuosiuose plotuose, kur nėra požeminių trasų.

Kasinėjimų metu aptiktos 4 pastatų liekanos (šurfai: Nr. 3, 11, 24, 26), 4 grindiniai (šurfai: Nr. 9, 13, 15, 19), 12 duobių (šurfai: Nr. 8, 11, 15, 16, 19, 23–25) ir 2 kapai (šurfas Nr. 15).

Ankstyviausias aptiktas kultūrinis sluoksnis datuojamas XVI a. pabaiga–XVII a.

Daugiausia radinių rasta šurfe Nr. 11: 1,4 m gylyje aptikti pamatiniai akmenys. Apie juos ir po jais surinkta keli šimtai koklių fragmentų. Tarp šių fragmentų buvo XVI a. pabaigoje–XVII a. naudoti frontaliniai kokliai su erelio atvaizdu, XVI a. pabaiga datuojami kokliai su dvigubu atkraštėliu. Viena karnizinių koklių rūšis (pav. 57) buvo visai tokia pat, kaip rastų Vilniuje, Šv. Ignoto g. Dviejų kitų XVII a. koklių ornamentai sugalvoti vietos meistrų. Kiek mažiau šiame šurfe rasta keramikos šukių. Tarp jų buvo indo su kojelėmis detalė, olandiškos kaolinų pypkės kandiklio fragmentas.

XVI a. pabaiga–XVII a. datuojami ir radiniai iš buvusio Šiaulių ekonomijos dvaro teritorijos, dabartiniame miesto parke. Šurfe Nr. 21 buvo 33 cm storio sluoksnis su angliukais, koklių fragmentais, keramikos šukėmis, gyvulių kaulais. Šurfe Nr. 19, po 13 sluoksnių, susiklosčiusių vienas ant kito (su XVII–XVIII a. keramika), 1,4 m gylyje, pastebėta arimo žymių, o 1,6 m gylyje buvo smulkių akmenų grindinys.

XVII–XVIII a. datuojama medžiaga rasta šurfuose Nr. 6 ir 7, iškastuose prie amfiteatro, esančio Vilniaus g. Po 1,5 m storio griuvenomis čia atsidengė pilkos maišytos žemės sluoksnis su keramikos šukėmis. Šurfas Nr. 7 buvo vienas giliausių – jis siekė 2,3 m.

Greta Šiaulių dramos teatro iškastame šurfe Nr. 24, po vėlyvų griuvenų sluoksniu, 80 cm gylyje, buvo surinkta XVII–XVIII a. keramikos šukių. 1,1 m gylyje rastos pastato liekanos – dideli pamatiniai akmenys.

Dar vienas šurfas buvo iškastas teatro kiemelyje. Jame iškart po velėna aptikti neseno pastato pamatai. Po jais, 1 m gylyje, slūgsojo maišyta žemė su degėsiais ir keramikos šukėmis. Tarp jų rasta keraminė pypkės galvutė.

Netoli Šv. Petro ir Povilo katedros, prie šventoriaus tvoros, iškastas šurfas Nr. 15. Šioje vietoje po apardytu grindiniu rasti kapai Nr. 1 ir 2 bei daug pavienių žmonių kaulų. Apardytas kapas Nr. 2 buvo tiesiog po šventoriaus tvora. Atidengus tvorą paaiškėjo, kad po betonuotu jos pamatu eina ankstyvesnė tvora, sumūryta kalkių skiediniu iš raudonų plytų. Kapinėse prie bažnyčios buvo laidojama iki XIX a. vidurio, tačiau kapas Nr. 2 turėtų būti ankstyvesnis už šventoriaus tvorą, statytą Jono Kazimiero (1648–1668) laikais.

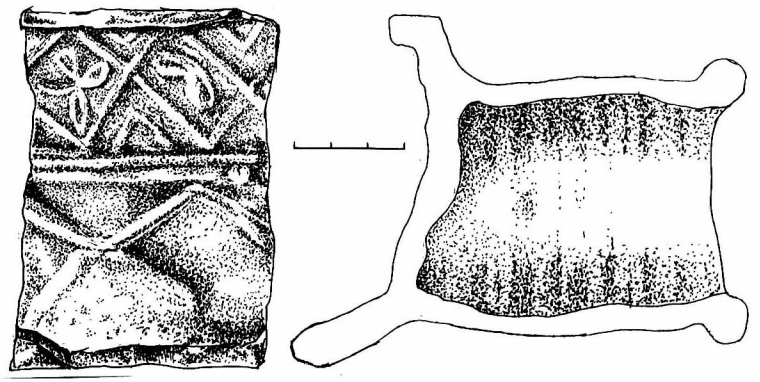

Pav. 57. Šiauliai. Šurfas 11, sluoksnis 7. Karnizinis koklis.
Fig. 57. Šiauliai. Shaft No 11, layer No 7. Cornice tile.

Kitų šurfų radiniai vėlyvesni. XVIII–XIX a. kultūrinis sluoksnis užfiksuotas Rūdės ir Trakų g. sankryžoje, prie Šiaulių universiteto centrinių rūmų, Vilniaus ir Dvaro g. kampe.

Buvo vietų, kur aptikta tik XX a. griuvenų arba kultūrinis sluoksnis visiškai nukastas.

Žvalgomieji tyrinėjimai parodė, kad Šiaulių miesto kultūrinis sluoksnis nėra visai sunaikintas, jį verta toliau tyrinėti. Ankstyviausias, XVI a. pabaigos–XVII a., sluoksnis aptiktas 9 iš 26 šurfų. Jo storis nuo 33 cm (šurfas Nr. 21) iki 1,2 m (šurfas Nr. 7). Šie šurfai išsidėstę apie miesto centrinę aikštę, palei Vilniaus g. ir Šiaulių ekonomijos dvaro teritorijoje, palei Aušros al. Kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVIII a., užfiksuotas 7 šurfuose. XIX a. sluoksnis aptiktas 10 šurfų. Kultūrinis sluoksnis, visai

nukastas arba datuojamas tik XX a., buvo rastas 10 šurfų. Apibrėžus spėjamas archeologinio senamiesčio ribas, jis užėmė apie 700x800 m dydžio plotą.

Audronė Šapaitė

Survey in the city of Šiauliai, 1997

In 1997 in the historic part of the city of Šiauliai AMŠ surveyed 26 shafts with a total area of 32 m². In 9 shafts the team revealed a 33–120 cm thick habitation zone together with pottery, tile fragments and pieces of Dutch pipes.

Andrius Vaicekauskas

1996 metų tyrinėjimai Vilniuje, Arsenalo gatvėje Nr. 3

1996 m. Vilniuje, Senojo arsenalo kiemo PR dalyje, ties rekonstruojamu LNM bibliotekos pastatu, PRI buvo atliekami archeologiniai tyrinėjimai. Jie vykdyti 35 m² plote, iki 3,9 m storio kultūrinio sluoksnio viršutinėje dalyje. ŠV tyrinėjamo ploto dalyje, 1,55–1,6 m gylyje (H_{abs}92,55–92,6 m) aptikti 4 XIX a. datuojami kapai. Kapų įrengimas leidžia manyti, kad jie yra vienalaikiai. Mirusieji laidoti grupėmis po du, beveik tame pačiame gylyje, karstuose, lygiagrečiai vienas su kitu. Antropologinių tyrimų duomenimis (tyrė S. Barakauskas), čia palaidoti 25–40 metų amžiaus vyrai. Palaikai be kokių nors trauminės kilmės sužalojimų. Karstuose neaptikta nei įkapių, nei drabužių, nei asmeninių daiktų liekanų. Tyrinėjimų metu nustatyta, kad apie 1 m atstumu į ŠV nuo rekonstruojamos bibliotekos pastato ŠV sienos stovėjo iki 1,45–1,65 m (H_{abs}92,45–92,5 m) nuo dabartinio žemės paviršiaus įgilintas, 5,4x2,4 m dydžio XIX a. antrąja puse datuojamas medinis statinys. Jį įrengiant, buvo nuardyti aptiktų kapų galai.

Tyrinėjimų plote, 1,9–3,6 m gylyje (H_{abs}92,3–90,5 m), aptikti 4 XV a. pradžia–XIV a. pirmąja puse datuojami medinių statinių horizontai bei su jais susiję kultūriniai sluoksniai. 1,9–1,95 m gylyje (H_{abs}92,26–92,05 m)